

Sygn. akt II UK 155/17

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku „C.” s.c. w O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we W.
z udziałem zainteresowanego D.H.
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 31 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we [...]
z dnia 14 września 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we [...] wyrokiem z dnia 14 września 2016 r. oddalił apelację „C.” s.c. w O. od wyroku Sądu Okręgowego we W. z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. przy udziale zainteresowanej D.H. o ubezpieczenia społeczne.

Sąd Okręgowy ustalił, że „C.” zajmuje się działalnością edukacyjną, realizując umowy podpisane z placówkami oświatowymi, głównie przedszkolami i szkołami - znajdującymi się na terenie działania spółki. Zainteresowana w dniu 25 czerwca 2010 r. zawarła z wnioskodawcą umowę o dzieło, której przedmiotem było samodzielne opracowanie i wygłoszenie cyklu wykładów z języka angielskiego na podstawie materiałów własnych i dostarczonych przez zamawiającego w okresie od 1 września 2010 r. do 25 czerwca 2011 r. Za wykonanie umowy ustalono

wynagrodzenie w wysokości 10 zł brutto za 30 minut zajęć. Zajęcia odbywały się regularnie, trwały zazwyczaj pół godziny. Plan zajęć był ustalany z dyrektorem jednostki.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 11 czerwca 2014 r. stwierdzającej, że zainteresowana jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej (nazywanej „umową o dzieło”), do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresach wskazanych w decyzji oraz określającej podstawę wymiaru składek zainteresowanej za sporne okresy.

Sąd Apelacyjny przyjął, że błędem jest określanie w przedmiotowych umowach czynności sprowadzających się do nauczania dzieci w przedszkolach języka angielskiego przy pomocy zabaw, śpiewania prostych piosenek w tym języku, nauki prostych angielskich zdań jako wygłaszanie cyklu wykładów, dodatkowo objętych prawami autorskimi. Wskazał, że sama nazwa umowy z wyeksponowaniem terminologii służącej podkreśleniu charakteru umowy, jako umowy o dzieło, nie decyduje o rodzaju zobowiązania, w oderwaniu od oceny rzeczywistego przedmiotu tej umowy i sposobu oraz okoliczności jej wykonania. Podkreślił, że rzeczą typową dla każdego etapu edukacji jest przygotowanie przez nauczyciela programu, który będzie w danych jednostkach czasowych realizowany. Tego typu czynności wykonawcy usługi są konieczne, uprzednie, mają charakter techniczny, pomocniczy i przygotowawczy. Nawet, jeśli zostaną zmaterializowane na piśmie nie mogą być utożsamiane z dziełem, którego dotyczy umowa, bowiem ta dotyczyła przeprowadzenia zajęć przedszkolnych. Sposób prowadzenia zajęć przedszkolnych pozostawiono do uznania nauczyciela, a to wskazuje, że zamawiający nie był zainteresowany określonym dziełem (utworem) intelektualnym o indywidualnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy z 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ale samym nauczaniem początkowym dzieci języka obcego.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1

k.p.c., art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 K.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz na naruszeniu prawa materialnego: art. 627 k.c. w związku z art. 1 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, art. 750 k.c., art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wskazując, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące charakteru prawnego umowy zawartej między stronami i nazwanej umową o dzieło, a mianowicie, czy ta umowa może być traktowana jak umowa o dzieło w rozumieniu art. 627 i następnych k.c. w zw. z art. 1 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, czy też jako umowa o świadczenie usług w rozumieniu art. 750 k.c., do której znajdują zastosowanie przepisy o zleceniu - art. 734 i następne k.c.; a mianowicie niezbędne jest dokonanie oceny charakteru prawnego umowy, na podstawie której zainteresowana tworzyła utwory dla dzieci i następnie prezentowała je podczas zajęć z dziećmi przedszkolnymi. Nadto skarżący wskazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, z uwagi na to, że wyrok Sądu Apelacyjnego narusza art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., ponieważ w uzasadnieniu Sądu Apelacyjnego brak jednoznacznego wyjaśnienia przyjętej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, dodatkowo wyrok Sądu Apelacyjnego narusza art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., ponieważ brak w uzasadnieniu Sądu Apelacyjnego odniesienia do zarzutów apelacji w zakresie naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., to jest brak wyjaśnienia w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia pominięcia przez Sąd Okręgowy następujących dowodów: autorskich materiałów do zajęć wykonanych przez zainteresowaną, oraz niewyjaśnienia w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia dlaczego Sąd pominął wniosek powoda o powołanie biegłego z zakresu prawa autorskiego w celu wydania opinii, czy czynności wykonane przez zainteresowaną stanowią utwór w myśl art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a tym samym korzystają z ochrony przewidzianej dla przedmiotu umowy o dzieło.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie występują podstawy uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy uznaje, że istotne zagadnienie prawne występuje wówczas, gdy w sprawie pojawi się zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawnym, a jego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, lecz także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Istotne zagadnienie prawne może odnosić się zarówno do prawa procesowego, jak i materialnego (M.P. Wójcik, [w:] Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania cywilnego, red. J. Bodio, Lex 2016). Należy stwierdzić, że wskazane przez skarżącego zagadnienie prawne „dotyczące charakteru prawnego umowy zawartej między stronami i nazwanej umową o dzieło, a mianowicie, czy ta umowa może być traktowana jak umowa o dzieło czy też jako umowa o świadczenie usług” nie może być traktowane, jako odnoszące się do prawa materialnego. Prawem materialnym bowiem są jedynie normy prawne wypływające ze źródeł prawa - Konstytucji, ustaw, aktów normatywnych niższego rzędu, umów międzynarodowych. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2004 r., V CK 843/04, LEX nr 1312737). Katalog źródeł prawa przewidziany w art. 87 Konstytucji RP jest wzbogacony o inne źródła specyficzne dla prawa pracy. Tymi szczególnymi (inaczej: autonomicznymi) źródłami prawa pracy są układy zbiorowe pracy, inne oparte na ustawie porozumienia zbiorowe, regulaminy, statuty. Czynności prawne oraz akty regulujące wewnętrzne stosunki pomiędzy stronami, choć kształtują w określonym zakresie prawa i obowiązki stron, same nie stają się z tego powodu normami prawnymi (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1998 r., II CKN 3/98, LEX nr 1214650; z dnia 2 grudnia 1998 r., I CKN 907/97, LEX nr 1215494). Wskazana przez skarżącego umowa nie ma charakteru normatywnego, przez co wątpliwości związane z jej interpretacją nie mogą

uzasadniać przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Ponadto problem interpretacji postanowień konkretnej umowy nie stanowi zagadnienia prawnego w rozumieniu powyższego przepisu, ponieważ nie ma charakteru uniwersalnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2005 r., V CK 269/05, LEX nr 1312566). Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter ściśle jurydyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16). Powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 600/14, Legalis nr 1231914).

Chybiony jest również zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365).

W art. 328 § 2 k.p.c. wskazano wymagania dotyczące treści uzasadnienia wyroku, które z natury rzeczy sporządzane jest po jego wydaniu. Zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. podstawę skargi kasacyjnej może stanowić naruszenie przepisów postępowania, pod warunkiem, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Działania, które mają miejsce po rozstrzygnięciu sprawy nie mają wpływu na wynik tego rozstrzygnięcia. Nadto zarzut naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być skutecznym zarzutem kasacyjnym jedynie wówczas, gdy treść uzasadnienia zaskarżonego skargą kasacyjną orzeczenia uniemożliwia dokonanie kontroli kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2015 r., I CSK 1028/14, LEX nr 1963381; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 149/15, LEX nr 1962540), co nie miało miejsca w rozpoznawanej sprawie. Sąd Apelacyjny wskazał, że zainteresowana w ramach zawartej umowy zobowiązała się do nauczania dzieci w przedszkolach języka angielskiego przy pomocy zabaw, śpiewania prostych piosenek w tym języku, nauki prostych angielskich zdań. Wskazane lekcje z dziećmi w przedszkolach zainteresowana przeprowadzała w ciągu 30 minut, wynagrodzenie było ustalane w stawce godzinowej, czynności te miały charakter powtarzalny, a zainteresowana nie miała swobody w wyborze miejsca świadczenia umowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo ocenił, że była to umowa starannego działania w postaci świadczenia usług, podobna do zlecenia - art. 750 k.c. Przyjął również, że Sąd pierwszej instancji dysponował wystarczającym materiałem dowodowym, pozwalającym na wydanie prawidłowego rozstrzygnięcia, a kluczowym dowodem w sprawie były sporne umowy oraz faktyczne czynności wykonywane przez zainteresowaną opisaną przez nią samą i dołączone do akt kontroli.

Nie uzasadnia również przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone

przed wydaniem orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2015 r., II CSK 265/15, LEX nr 2148629). Sąd Apelacyjny wskazał, że trudno za dzieło czy utwór uważać proste piosenki i wierszyki układane przez nauczyciela w ramach nauczania języka angielskiego czy zabawę wymyśloną przez nauczyciela. Nie sposób bowiem sobie wyobrazić, na czym miałyby polegać ochrona prawa autorskiego do takiej zabawy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego materiały w postaci opisanych zabaw, tekstów piosenek, wierszyków, którymi posługiwali się nauczyciele w trakcie nauki języka angielskiego nie mogą być przedmiotem praw autorskich, a żadnych innych opracowań, zwłaszcza naukowych, nie wykonywali. Podniósł również, że rzeczą typową dla każdego etapu edukacji jest przygotowanie przez nauczyciela programu, który będzie w danych jednostkach czasowych realizowany. Tego typu czynności wykonawcy usługi są konieczne, uprzednie, mają charakter techniczny, pomocniczy i przygotowawczy. Nawet, jeśli zostaną zmaterializowane na piśmie nie mogą być utożsamiane z dziełem, którego dotyczy umowa, bowiem ta dotyczyła przeprowadzenia zajęć przedszkolnych. W uzasadnieniu wyroku zauważył również, że „zadaniem Sądu jest dokonywanie kwalifikacji prawnej zaistniałej sytuacji faktycznej. Do wyłącznej kompetencji Sądu należy ustalenie i ocena faktów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2003 r., IV CKN 1763/00, LEX nr 78280). Ponadto niedopuszczalne jest przeprowadzenie opinii co do prawa, gdyż pojęcie „wiadomości specjalnych” z art. 278 § 1 k.p.c. nie obejmuje wiedzy dotyczącej treści obowiązującego prawa oraz reguł jego tłumaczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 1998 r., I PKN 203/98, OSNP 1999 nr 15, poz. 478)”.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.